

Balla Tamás

MAGYARDÉCSEI FARSANG

Hajdanán Magyardécsén is a fonóházakban éltek a színes farsangi maszkos szokások. Általában már november elejétől az asszonyok és a lányok külön megszervezték a fonókat. Egy-egy háznál, egy nagyobb szobában fontak, varrtak, tollat fosztottak. A szorgos munka mellett nemcsak a fiatal lányok, hanem az asszonyok is vidáman szórakoztak. Megbeszélték a falu eseményeit, meséket és mondákat hallgattak, énekeltek, játszottak. A leányok csak a saját utcájukban szervezett fonóházakba járhattak el. A legényeknek joguk volt más utcabéli házakat is meglátogatni. Szilveszter estéjére zenészt hívtak, énekeltek és táncoltak. Az asszonyok ilyenkor elhívták férjeiket is a közös mulatságba. Igaz, éjfélkor, mikor az óévet elharangozták, minden nőnek otthon kellett tartózkodnia, mivel szerencsétlenséget jelentett, ha újesztendőben az asszony lépett be elsőnek a kapun. Éjfélről a férfiak és a legények külön csoportokban kántálni indultak. A *kántások* csengőkkel felszerelve jártak házról házra. Az utcákon is nagy zajkeltéssel közlekedtek: rázták a csengőket, ostorokkal pattogtattak, tehén szarvából készített kürttel hangosan kürtöltek. A házak előtt református vallásos énekeket énekeltek. Ezzel az újesztendői *zajkeltéssel* Magyardécsén kezdetét vette a farsangi periódus.

Az igazi vidám szórakozás csak ettől az időponttól kezdődött a fonóházakban. Itt maszkos alakoskodók, úgynevezett *maszkurások* is megjelentek. Magyardécsén rendszerint kétféle csoportot különítettek el: az elsőbe tartoztak az úgynevezett *szép farsángosok*, a másodikba pedig a *csúf maszkurások*. Mindkettőben csak legények vettek részt. Az utóbbiak általában egyéni kezdeményezésre öltöztek be cigánynak, rongyosnak stb. Legtöbbször arra törekedtek, hogy felismerhetetlenek legyenek. Egyedül vagy kisebb csoportokban benéztek egy-egy fonóházba, és ott rémitgették az egybegyűlteket. Kiléttüket igyekeztek titokban tartani.

A *szép maszkurások* csoportja több személyből állt. A csoportot rendszerint egy *bekérő* vezette. Utána következett a *furulyás*. Mindketten ünneplő ruhába öltöztek. Lábukra fekete bőrcsizmát húztak, *priccses nadrágot*, fehér inget, posztókabátot, vagyis *puszlit* öltöttek magukra. Fejükre fekete báránycsőr kucsmát helyeztek, melyre hátul egészen a bokájukig érő piros szalagot kötöttek. A *menyasszony* általában valamilyik frissen férjhez ment lány fehér ruháját kölcsönözte el. Mellette állott a *vőlegény*, aki ünneplő viseletben volt, s mellére valamilyen virágot illesztettek. Őket követte a *menyecske* világos égszínkéék vagy ró-

zsaszín *lájbis fersingben*, csipkés alsó *fersingben*, fehér *tászlis ingben* és fekete csizmában. Hajára kenderfonalból kontyot készítettek, s fejét fehér keszkenővel borították be. Arcát szintén fehér fátyollal fődtek. A csoportot a *fehér* meg a *piros* betyár zárta. Lábukon bőrcsizmát viseltek. Testükre fehér, illetve piros lobogós *bógatyát*, bő ujjú *inget*, fekete és piros *lájbit* vettek. Fejükre fekete, kerek *kolozsvári kalapot* tettek, arra *árvalányhaját* illesztettek. Kalapjaikat piros meg fehér szalagokkal kötötték körül, melyek hátul szinte a földig értek.

A *szép fársángosok* csoportját rendszerint az asszonyok öltöztették a fonóházban. A faluban jó előre már elhíresztelték, hogy mikor fognak megindulni. Az alakoskodók mindig onnan indultak, ahol felöltöztették őket. Rendre meglátogatták a többi fonóházat, tolltépőket és azokat a családokat, akik már előre jelezték, hogy fogadják őket.

A *bekérő* mindig előrement, és belépett a házba. Ott megkérdezte a háziakat, hogy szívesen látják-e a magyarországi betyárokat. Ha igennel válaszoltak, akkor kiment és behívta társait. Azok zene- és énekszóval bevonultak a hajlékba. Elöl a menyasszony és a vőlegény, majd a fehér betyár, a menyecske, a piros betyár s végül a furulyás. Az ajtó mellett állott meg a bekérő, aki mindig onnan nézte végig a játékot. Bent a szobában a furulyás elkezdett zenélni, s egy sajátos dallamra eljárták a *rezgőtáncot*. A dallamra körbejártak a szobában egymás után, egyet-kettőt lépegettek előre, majd helyben topogtak.

Mikor befejezték a táncot, akkor a *menyasszony* és a *menyecske* pénzért tartotta a kezét. Miután megkapták fizetségüket, ugyanabban a sorrendben, ahogy beléptek, távoztak a fonóházból. Amikor végigjárták a falut, visszatértek ahhoz a fonóhoz, ahol őket felöltöztették. Ott már terített asztal várta őket. Reggelig zeneszóra énekeltek, táncoltak, ettek-ittak, de csak azok, akik abba a fonóba jártak.

Más alkalmakkor szintén az asszonyok öltöztették fel a *kecskéseket*. Ebbe a csoportba hárman tartoztak: a *bekérő*, a *furulyás* és a *kecske*. A kecskemaszki feje fából volt kifaragva, s azt egy botra illesztették fel. Alsó állat spárga segítségével mozgatta, csapkodta. A kecskét alakító legény két kézzel, előrehajolva fogta a botot. Hátára ünneplő *szörlepedőket*, arra pedig színes pántlikákat és csengettyűket aggattak. A *bekérező* lépett be elsőnek a meglátogatott házba. Engedélyt kért a belépésre. Ha szívesen fogadták, akkor furulyaszóra a *kecske* is belépett táncolva. A házban a furulya dallamára ugráló táncot járt, közben ritmikus csapkodott az állával, megijesztette a gyermekeket és a nőket. A kecsketánc végén kitarta száját, és oda pénzt tettek a háziak. A *bekérő*

megköszönte a kapott ajándékot, és furulyaszó mellett egy másik ház felé tartottak. Végül mindig ahhoz a fonóházhoz tértek vissza, ahol őket felöltöztették az asszonyok, s ott gazdag mulatsággal folytatták az estét.

Húshagyókezd előtt tartották meg minden évben a fonóévad búcsúestjét. Ilyenkor ételt, italt vittek a fonóházakba, zenészt fogadtak, és reggelig mulattak. Az asszonyok zárt körű mulatságokat szerveztek. Úgy tartották, hogy farsang végén az asszonyok parancsolnak mindenben. Férjeiknek nem volt mit keresniük a fonóházi asszonymulatságban. Töltöttkáposztát főztek közösen, kalácsot sütöttek, és bort hoztak. Egészen éjjelig együtt ettek, ittak, táncoltak és mulattak. Éjjél előtt azonban mindegyiküknek már otthon kellett lennie, mert akkor véget ért uralmuk.

Magyardécsen még napjainkban is varrnak meg fonnak, de már csak otthon, családi körben. 1970-75 táján megszűntek a közös fonók, melyek nagyszerű alkalmul szolgáltak a közös mulatságokra, szórakozásra és a farsangi maszkos alakoskodásra.

